

za ovom knjigom. Susrest će se s plimama i osekama franjevačkoga života u Istri u njegovoj konventualskoj inačici, ali naići će i na dragocjene informacije o životu izvan samostana, kao što su prikazi putovanja kopnom i morem, prepreke na tim putovanjima, zaustavljanje zbog nevremena, haranje kuge i drugih bolesti. Slike iz franjevačkoga života nisu idealizirane ni uljepšane, one su realne. Ta i fratri su ljudi sa svojim slabostima i vrlinama. U knjizi se može osjetiti duh vremena koji je utjecao na opadanje vjernosti franjevačkoj karizmi, ali i uporno nastojanje da se kroz reforme utare put povratka toj karizmi te utječe na popravak toga duha vremena. Knjiga je vrijedan prinos upoznavanju vjerskoga, ali i društvenoga, političkoga i gospodarskoga života na istarskom poluotoku u navedenom vremenu. Zato je nadati se da će naći put do čitatelja – ljubitelja povijesnoga štiva.

Stipan Trogrlić

**Dražen Vlahov, *Glagoljske matice krštenih i vjenčanih iz Draguča u Istri (1579. – 1650.)*, Posebna izdanja, sv. 34, Glagoljski rukopisi, sv. 11, Pazin: Državni arhiv u Pazinu, 2015., 336 str.**

Posebna izdanja Državnoga arhiva u Pazinu obogaćena su 2015. novom studijom *Glagoljske matice krštenih i vjenčanih iz Draguča u Istri (1579. – 1650.)* iz pera Dražena Vlahova. Riječ je o jedanaestom svesku iz serije Glagoljski rukopisi.

Studiju otvaraju „Uvodne napomene“ (9-10) samoga autora, u kojima objašnjava kako je došlo do realizacije ovoga rada te poteškoće koje su se morale premostiti za njegovo ostvarenje. Slijedi uvodni dio knjige (11-81), u kojemu se kroz niz potpoglavlja obrađuju i interpretiraju navedene matice. Prvo potpoglavlje „O mjestu Draguč“ (13-15) donosi osnovne podatke o smještaju i povijesti, s posebnim osvrtom na glagoljašku prošlost, ovoga malog mjesta središnje Istre. Slijedi potpoglavlje „Neki glagoljski natpisi i grafiti iz Draguča“ (16-23), u kojem su obrađeni glagoljski natpisi u crkvama sv. Elizeja i sv. Roka, koje je još davne 1947. pronašao Branko Fučić pod debelom naslagom boje. Autor završava glagoljskim kamenim natpisom na kući župana Mihela Fabijančića koji je danas, nažalost, prekriven žbukom.

U potpoglavlju „Matična knjiga krštenih (1579. – 1685.) i vjenčanih (1584. – 1722.) iz Draguča“ (24-74) autor analizira razne aspekte koje se mogu dokučiti iz navedenih matica. Potpoglavlje otvara iznoseći osnovne podatke o izgledu i stanju analiziranih matičnih knjiga koje se čuvaju u Arhivu HAZU-a u Zagrebu. Dolazi do zaključka da su postojali i raniji upisi, odnosno kako nedostaje početak matičnih knjiga i krštenih i vjenčanih koje su ovdje obrađene. Slijedi analiza matične knjige krštenih Draguča (26-56), koja bilježi prvi upis 6. rujna 1579., a završava upisom od 17. ožujka 1650. godine. Ukupno matica broji 528 zapisa o krštenju, od čega je 430 zapisa pisano hrvatskim jezikom na glagoljci, a ostatak na talijanskom, odnosno latinskom jeziku latinicom. Vlahov donosi zanimljivost o jednom zapisu: najprije je pomislio da se radi o pogrešci zapisivača, međutim, otvorila se dvojba i potreba za drugačijom interpretacijom – naime, zapis je jednostavniji te nisu navedeni kumovi pa pretpostavlja da je riječ o krštenju već odrasle žene. Slijedi tablični prikaz podataka o krštenoj ženskoj i muškoj djeci za pojedinu godinu, kojim su pismom ta krštenja zabilježena, godišnja distribucija novorođenčadi te odnos rođene muške i ženske djece. Za analizirano razdoblje zabilježeno je pet slučajeva blizanaca, što čini manje od 2 % u ukupnom broju krštenih, dok su nezakonita djeca evidentirana samo u 6 slučajeva, odnosno bilo je manje od 1 % izvanbračne djece u ukupnom broju krštenih. Slijedi popis učestalijih i zanimljivijih prezimena na Dragučštini te njihova analiza, odnosno razvrstavanje prema tome koja su se prezimena formirala na temelju imena, zanimanja, podrijetla ili neke osobne karakteristike. Potom slijedi popis imena koja su se dodjeljivala novorođenim sinovima i kćerima, koja su bila imena roditelja te popis zapisivača u navedenu maticu, odnosno svećenika. Na kraju autor uspoređuje odnos glagoljskih i latinskih zapisa, u kojem prednjače glagoljski zapisi s 81 %.

Potpoglavlje „Matična knjiga vjenčanih (1584. – 1722.) – Glagoljski upisi od 1584. do 1649.“ (57-74) donosi analizu zapisa vjenčanih, koji najčešće bilježe: datum vjenčanja, ime svećenika, imena mladenaca i mjesta odakle dolaze te imena njihovih očeva, napomenu da je vjenčanje obavljeno po propisanim uredbama te imena i prezimena svjedoka. Slijedi tablični pregled vjenčanja po godinama i mjesecima, koji dovodi do zaključka da je najveći broj vjenčanja bio u studenom, veljači i siječnju, dakle u razdoblju kada su bili obavljani svi poljoprivredni radovi. U pravilu su se vjenčanja sklapala u mjestu odakle je mladenka pa nam matice vjenčanih donose i podatke za

koga su se udavale djevojke iz Draguča. Tako doznajemo da su se udavale za mladiće iz Grimalde, Huma, Pazinskih Novaka, Previža, Roča, Buzeta, Berma, Boljuna, Pazina, Sovinjaka i Marčenegle. Autor zaključuje kako je postojala dobra komunikacija među stanovništvom, a politička podjela Istre na mletački i austrijski dio nije sprječavala tadašnje žitelje da međusobno sklapaju brakove. U analiziranom su razdoblju svjedoci na vjenčanju bili uvijek muškarci i to ugledni članovi zajednice, odnosno župani, svećenici i drugi istaknuti članovi dragučkoga društva i okolice. Upise u obrađenoj matičnoj knjizi vjenčanih unosili su popovi glagoljaši, odnosno njih osmorica za navedeno razdoblje. Autor analizira svakoga svećenika: navodi razdoblje u kojem se pojavljuju njegovi zapisi, kakva je kaligrafija, koje se ligature pojavljuju te kako se određeni svećenik potpisuje. Na kraju prvoga dijela iznosi jedan problem, odnosno zašto se ni jedan svećenik iz Draguča nije potpisivao kao *plován*, odnosno župnik. Draguč je bio u sastavu župe Roč te nije činio zasebnu župu pa se svećenici nisu mogli ni potpisivati kao *plovani*. Svećenika u Draguču birali su predstavnici obitelji te zajednice, a potom ga je morao odobriti rašporski kapetan i ročki župnik. Uvodna studija završava kratkim „Zaključkom“ (77-78) o analiziranim maticima i potpoglavljem „O transliteraciji zapisa“ (79-81) kao uvodom u drugi dio knjige, u kojemu autor objašnjava kojih se pravila pridržavao dok je prenosio glagoljske zapise u latiničko pismo te u tablici pregledno iznosi način oblikovanja slova pojedinih svećenika.

Drugi dio rada nosi naziv „Transliteracija glagoljskih zapisa“ (83-148), a potom slijede preslike Matične knjige krštenih (1579. – 1650.) i Matične knjige vjenčanih (1584. – 1649.) (149-222).

Studija završava bogatim prilogima: „Kazalo prezimena i imena u glagoljskim zapisima“ (225-261), „Kronološki redoslijed rođenih/krštenih u glagoljskim zapisima“ (262-287), „Kazalo prezimena i imena novorođenih zapisanih glagoljicom (s naznakom datuma rođenja/krštenja)“ (288-296), „Popis imena rođenih/krštenih u glagoljskim zapisima“ (297-306), koji je podijeljen na sinove, kćeri i treću skupinu kojoj se ne zna spol, „Kronološki red vjenčanja“ (307-314), „Župani koji se spominju u glagoljskim zapisima“ (315-316), „Popovi koji se spominju u glagoljskim zapisima“ (317-323) i „Neke češće upotrebljavane i zanimljive ligature“ (324-326). Ovi bogati prilozi pružaju čitatelju uvid u velik broj podataka iz prošlosti Draguča. Autor donosi popis svih župana koji su zabilježeni u navedenim

maticima bilo kao kumovi na krštenju, svjedoci na vjenčanju ili kao roditelji djeteta ili mladenaca, što nam omogućuje spoznaje o pripadnicima određenih obitelji koji su obnašali tu važnu funkciju za jednu zajednicu. U prilogu o svećenicima autor donosi podatke za čak 21 svećenika: njihova imena i podrijetlo, koliko su zapisa ostavili, kada se datira prvi i posljednji upis svakoga svećenika, kako se potpisuju te ostale informacije o njima ako su ostale zabilježene.

Na kraju su knjige „Korišteni izvori i literatura“ (327-328) te sažeci na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku (329-334).

Ovaj svezak iz serije Glagoljski rukopisi približava čitatelju glagoljske matične knjige krštenih i vjenčanih te donosi nova saznanja iz demografske prošlosti, ali i povijesti svakodnevice maloga mjesta Draguča krajem 16. i u prvoj polovici 17. stoljeća, čime davno zabilježeni podaci postaju lako dostupni čitateljima te razumljivi i nevještima u iščitavanju glagoljskih rukopisa.

Monika Zuprić

**Slaven Bertoša, *Barban i mletački Loredani: život u pokretu, ljudi i događaji***, Mala biblioteka, sv. 7, Pazin: Katedra Čakavskog sabora / Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2015., 319 str.

Osma je monografija plodnoga pulskog povjesničara Slavena Bertoše posvećena, razvidno je već iz naslova, novovjekovnoj povijesti južnoistarskoga mjesta i njegove okolice, preciznije Barbansko-rakljskom feudu pod vlašću mletačke plemićke obitelji Loredan. Naslov, međutim, ukazuje i na autorski interes spram društvene povijesti, odnosno činjenicu kako su u žarištu knjige zapravo stanovnici nekadašnjega feuda i nastojanje da se iz sačuvanih raznovrsnih arhivskih vrela pronikne u onodobne životne uvjete. Sustavno izneseni egzaktni podaci otvaraju, stoga, mogućnost slojevite analize egzistencijalnih odrednica takozvanoga običnog čovjeka u predmodernom razdoblju istarske prošlosti. Sadržaj je pregledno razdijeljen u četrnaest osnovnih cjelina ili poglavlja popraćenih pripadajućim tekstualnim prilogima. Kao priloge, k tome, svakako vrijedi spomenuti i stotinjak fotografija u boji, najvećim dijelom nastalima tijekom autorovih terenskih istraživanja, dok manji dio čine preslike arhivskoga gradiva.